

A Rákóczi úton

A MEGÚJULT, megszínésedtet Rákóczi út ősz óta téma Budapesten. Beszélnek róla, hat és formálja a közvéleményt. Ez hasznos dolog. Lehet és kell erről az új Rákóczi útról beszélni, mert köntöse még szokatlan ugyan a városban, de az itt megindult munkát követi a Szent István körút, a Nagykörút, a Bajcsy-Zsilinszky út felújítása is. Nem mindegy, hogy az átalakuló városkép milyen lesz.

A Rákóczi út sokszínű arcáról eltérőek a vélemények: az „utca emberének” tetszik, hiszen vonzóbb, mint a sok szürkévé fakult-kopott belvárosi utca. Másokat azonban bánt a szokatlan színezés. Milyen hát az új Rákóczi út? Szép vagy csúnya? Szabad így színezni épületeket — egész utcasorokat — vagy nem?

A Rákóczi út a városból kivezető utak között mindig a legjelentősebb volt. A középkorban a fallal körülvett városból a Hatvani kaput elhagyva erre jutottak ki a kereskedők szekérkaravánjai észak és kelet felé, de itt haladtak azok is, akik a rákosi mezőn tartott országyűlésre igyekeztek. A „hatvani országút” mellett csakhamar fogadók épültek istállókkal, raktárakkal. A beépítés sűrűsödésével a 18. század folyamán változott „belső Kerepesi út”-tá. A század végére már nemcsak a fogadók, kereskedőházak, raktárak sorát láthatjuk itt, hanem lakóházakat, egy-két emeletes klasszicista épületeket is. E bérházak nagypolgári lakásaiban a kor neves egyéniségei laktak. Így a 13. számú épületben született *Lechner* Ödön építész, *Hubai* Jenő zeneszerző. Az útvonal jelentőségére utal, hogy 1840-ben kikövezik a Rókus kápolnáig, s 1868-tól már lóvasút is járt rajta. Itt működött az első forgalomirányító lámpa a Körút kereszteződésében — 1928-tól — és itt készült a városban az első gyalogosaluljáró is 1963—64-ben. Ma is a város legforgalmasabb, a legtöbb üzletnek, áruháznak helyadó főutcája. Nem véletlen tehát, hogy a Fővárosi Tanács ennek a Dunától kiinduló tengelynek az alapos megszüpítését határozta el elsőnek. A változó fejlődésnek még egy lényeges hatását kell figyelembe vennünk: a Rákóczi út építészeti összképe nem egységes. Nem hasonlítható össze a városrendezési elképzelések nyomán kialakított Nagykörúttal vagy a Népköztársaság útjával. Épületei — néhány kivételtől eltekintve — nem kiemelkedő színvonalú alkotásai korunknak.

HA KRITIKUSAN, vizsgálódó tekintettel nézzük végig ennek a tengelynek most kialakult megjelenését az először elkészült két Körút közötti szakaszon, a benyomás vitathatatlanul friss, vidám. Az újonnan színezett homlokzatok eddig nem látott arculatot kölcsönöztek a régi útvonalnak. Sok új színt, szokatlan színtársítást láthatunk az épületeken, ismétlődés szinte nincsen. A BVTV tervezői a beszerezhető műanyag festékeknek és mázoló anyagoknak csaknem a teljes színkáláját igénybe vették: több mint 40 színből válogatták össze az új hatásos utcakép elemeit.

És épp a sokféle szín az, ami hamar fárasztani kezdi a szemet. Nem ritka az olyan épület, amelyen 4—5, esetleg több színt is találunk. A Puskin utca sarkán álló 17. számú épület példa rá, vagy a 25. és a 32. számú ház. De már 3—4 szín is a tarkaság hatását kelti, mint a 6—8., 32., 38. számú épületek esetében. Kár, hogy ezek a feltűnően sokszínű épületek az eklektika századvégi tucatarchitektúráját „dobják fel”. Hazánkban először az ötvenes évek végén helyreállított műemlék-házak homlokzatain kísérletek meg friss, világos színeket alkalmazni. A barokk városi paloták és templomok egyébként következetes rend szerint formált homlokzatai jó lehetőséget kínáltak két, esetleg három szín felhordására is, de ezek a homlokzatok arra is megtanítottak, hogy több színnel milyen nehéz logikusan, az architektúra következetességéhez igazodóan bánni. Az eklektika ekvívá rendezett

logikájú, dúsan plasztikus homlokzatai e polifon kísérletek számára csábító, de csalóka területek. A Rákóczi út házai is bizonyítják ezt. Az architektúrával ellentétes a 25., 32., 38. sz. házak színezése. És még az olyan egyedi színezési „tréfáknál” is, mint a 17. vagy a 30. kevésbé sikerültek azok a homlokzatok, amelyek színdinamikai szempontból vitatható színekapcsolatok láthatóak. Hogy csupán a legkirívóbbakat említsük, ilyen szempontok alapján vitathatók a Verseny Áruház lilásbarna klingertégla homlokzatának kék redőnyei, vagy a 20. és 24. sz. zöld ablakai meleg tónusú architektúrában. Az utcakép egyedeinek belső színezési ellentmondásain túl az egymás mellett ható homlokzatok harmóniája sem mindenütt kifogástalan. Bántó például az 5—7—9. sz. épületek össze nem hangolt színezése, erősen elüt szomszédaitól az Uránia mozi feletti homlokzat és ugyanez mondható el a többi közt a 32. sz. épületről is. Az így létrejövő kontrasztoknak nincs különösebb indoka. Nagyon jól megállják a helyüket szokatlan, akár meghökkenítő színtársítások is, ezeket azonban úgy kell megválasztani, hogy egy homlokzaton és az utcaképben is harmónia, összhang legyen.

Az útvonal mai tarkaságában jólesően lehet felfedezni egy-két épület tartózkodóbb színezését. Az egyszerűség eleganciájával hat a 13. és a 15. szám színezése — mindkettő *Hild* József klasszicista, eredetileg egyemeletes alkotása. Szívesen pihen meg a szem ezeken az épületeken, amelyek így, nemes egyszerűségükkel válnak ki környezetükből. Jó, hogy a régi Rókus kórház — eddig megokolatlanul nyersen maradt — homlokzatai szolid színezést kaptak és ezeket jól összehangolták az ugyancsak műemlékként védett Rókus kápolnáéval. A Rákóczi út új színezése felszínre hozott egy sor olyan súlyos problémát is, amit az eddigi szürkeség, egyhangúság jótékonyan elfedett. Főleg a portálok, kirakatszék-renyek kialakítását láthatjuk másképpen most. Általában rendkívül rendezetlenek az épületek földszintjei; a portálok formai kialakítása is a legtöbb esetben súlyos ellentétben van a homlokzat egészével. Ezt az igen lényeges, a járókelőkre legközvetlenebbül és állandóan ható — tudatalattian izlésromboló — momentumot idejében meg kell szüntetni.

A RÁKÓCZI ÚTI felújítás még egy — a fentiekkel rokon — tényre hívta fel a figyelmet: az árkádostítás olyan formán való kialakítása, ahogyan ott történt, igen kevésbé tekinthető szerencsésnek. Sem az árkádnítlások merev formája, sem a hálós mész-kőburkolat kemény részletei nincsenek tekintettel a felettük álló homlokzatok lágyabb, más hatású vakolatarchitektúrájára. Budapesten még számítanunk kell néhány helyen árkádostításra, e munka tervezésekor tekintettel kell lennünk az épületekre is.

A fentiek alapján úgy tűnhet, hogy eleve elvetendő, minden részletében kifogásolható a Rákóczi út sortatarozásának eredménye. Nem! Tévedés volna ezt állítani. Elismerésre méltó az a leleményesség, ötletesség, amivel fővárosunk tengelyének új arculatot, eddig nem látott frissességet igyekeztek adni a tervezők. Ugyanezt mondhatjuk a kivitelezés megkezdésére, napjainkban teljesen szokatlan gyorsasággal mellett a tervezői gondosságról is, amellyel az architektúra bántó hiányait igyekeztek pótolni, hogy a homlokzatok eredeti állapotát, ahol lehet, visszaállítsák.

A megkezdett új szellemű sortatarozás nagyon hasznos kezdeményezés volt. Felhívta a figyelmet a hibákra és új ötleteivel megcsillantotta a szebb, a rendezettebb, tisztább Budapest lehetőségét. Az első kísérletnek is tekinthető szakasz tanulságait a továbbiakban hasznosítva, olyan fővárosi arculatot kell kialakítanunk, amelyre épületeinek szépsége miatt lesz érdemes felnézni.

Agostházi László